

Theorie en praktijk in een voorgangersopleiding

Baptisten zijn praktijk-christenen. De eigenaar van een evangelische boekwinkel zei eens tegen mij: 'U bent baptist en u zoekt een boek? De meeste baptisten komen hier voor wenskaarten, om die te versturen naar zieke gemeenteleden. We zijn mensen van de praktijk. Een preek moet naar het leven zijn. Een Bijbelstudie moet praktisch zijn. De meeste baptisten zien hun voorganger liever op huisbezoek dan achter zijn bureau met een hoge stapel boeken. Als je dit weet en serieus neemt: hoe dient een baptisten voorgangersopleiding opgezet te zijn? Hoe verhouden theorie en praktijk zich in het lesprogramma?'

Praktijk

Het seminarium kent in zijn opleidingsprogramma een grote waarde toe aan de kennismaking met de praktijk. Studenten die de Tweede Weg Opleiding (TWO) volgen, lopen 3 jaar stage in een gemeente. Om die reden staat de TWO bekend als een 'praktijk gerichte opleiding'. Studenten aan de dagopleiding maken in 2 stageperiodes van 6 weken kennis met de praktijk van het werk. Na hun afstuderen worden zij in de eerste 2 jaar van hun voorgangerswerk door het seminarium begeleid. Ook op deze leerroute draagt het seminarium uitvoerig bij aan de praktische vorming van de voorganger. Als het om de praktijk gaat is er méér dan stage en begeleiding in het voorgangerswerk. Het lesprogramma kent het onderwijs in de praktische theologie. Dan gaat het om les in homiletiek (predikkunde), liturgiek (welke onderdelen moet de 'orde van dienst' van een gemeentelijke samenkomst kennen?), catechese (alle vormen van geloofsonderricht), pastoraat en evangelistiek. In het kader van dit onderwijs moeten studenten ook zelf preken, liturgieën opstellen, Bijbelstudies inleveren en worden verslagen van door hen gevoerde pastorale gesprekken besproken.

De beide opleidingen die het seminarium biedt kennen een grote aandacht voor de praktijk. Maar hoe staat het met al die andere punten uit de lesprogramma's? Zijn die aan te duiden als 'theorie' in de populaire betekenis van 'vreemd aan de praktijk'? Heten de vakken predikkunde, liturgiek, catechetiek en pastoraat samen 'praktische theologie' omdat ze niet aan theorie doen? Of - de kern van de vraag - zijn 'praktijk' en 'theorie' wel tegenover elkaar te stellen?

Theorie

Over de grote Duitse filosoof Hegel is de volgende anekdote bekend. Hegel had een theorie opgesteld over het verloop van de geschiedenis. Een theorie die tegenwoordig, zo'n twee eeuwen later, nog steeds invloed heeft. Tijdens een van zijn colleges ging een student met hem in debat over zijn theorie. 'Professor zijn die en die historische feiten niet in strijd met uw theorie?' Hegel moet toen geantwoord hebben: 'Meneer, dat is dan jammer voor die feiten! Zoiets kan natuurlijk nooit! Een theorie moet feiten verklaren. Als de feiten een theorie tegenspreken, moet die theorie hoognodig gecorrigeerd worden. Dit is de vuistregel voor de verhouding tussen theorie en praktijk: een theorie is waardevol zolang zij de praktijk verklaart.'

Ook de theologie kent vele theorieën. Theorieën over de wordingsgeschiedenis van oude en nieuwe testament. En over de invloed van het Romeinse keizerrijk op het ontstaan van de Rooms-Katholieke wereldkerk: de keizer te Rome is als symbool van eenheid opgevolgd door de paus te Rome. En theorieën over nog veel meer. Over alles bestaat wel een theorie. Ook de vakken uit de zogeheten praktische theologie kennen hun theorieën. Theorieën over het houden van een bijbels en boeiende preek. Theorieën over het voeren van een pastoraal gesprek met een incestslachtoffer. Hoe praktisch het houden van een preek en het voeren van een pastoraal gesprek ook zijn: ze kunnen niet zonder een theorie. Want in een theorie leg je uit waarom je preekt zoals je preekt. En waarom je een pastoraal gesprek op een bepaalde manier voert. Je legt in een theorie uit waarom je in de praktijk doet wat je doet, met een beroep op zoveel mogelijk feiten uit de praktijk.

Theorieën in de theologie... kan dat wel? Theorieën moeten feiten verklaren? Maar God is toch de verklaring van het feit dat er een bijbel is? En dat er in de 16e eeuw een kerkreformatie kwam? En dat een preek mensen pakt? En dat een mens met ernstige problemen in een pastoraal gesprek bemoedigd wordt? Hoe ligt de verhouding tussen het geloof in God en het vertrouwen in een theorie? Het geloof in Gods leiding en in de werking van de heilige Geest gaat vooraf aan alle theologische theorieën. God is niet een verklaring voor de feiten op de manier waarop verklaringen door een theorie dat zijn. Het geloof in God gaat vooraf aan alle theorieën. Een theorie in de theologie is betrouwbaar zolang deze feiten uit de praktijk verklaart, en in die verklaring ruimte schept voor het geloof in God, zoals we Hem uit de Schriften kennen.

Een bijbels voorbeeld

In Galaten 2 beschrijft Paulus hoe hij door de apostelen te Jeruzalem als medeapostel is erkend. Paulus predikte het evangelie aan mensen zonder Joodse achtergrond, zonder hen de verplichting op te leggen als christen de Joodse wetten te houden. De apostelen in de gemeente te Jeruzalem - een gemeente van Joden die Jezus als Messias hadden aangenomen maar de wetten van Mozes zeer toegedaan waren gebleven - waren het niet met Paulus' handelwijze eens. Een gesprek volgde. Paulus schrijft hierover: "Toen zij zagen dat mijn de prediking van het evangelie aan de onbesnedenen toevertrouwd was..., toen zij de genade die mij geschonken was, opmerkten, reikten Jacobus, Cephas en Johannes mij en Barnabas de broederhand." (Gal. 2:7-9). Er waren twee theorieën over de wijze waarop heidenen volgelingen konden worden van Israëls Messias. Volgens de ene theorie moesten tot Christus bekeerde heidenen de wetten van Mozes gaan houden. Volgens de andere theorie was dat niet nodig. Hoe zijn de Jeruzalemse apostelen uit dit theorie-probleem gekomen? Als ze waren gaan redeneren binnen het gelijk van hun eigen theorie, zouden ze tenslotte gestorven zijn in hun eigen gelijk. Dat zou dan nog de beste oplossing zijn geweest. Want anders zouden ze na 2000 jaar nog aan het redeneren zijn!

Het kwam tot een oplossing omdat de Jeruzalemse apostelen de feiten van Paulus' prediking serieus namen. Ze waren open genoeg om nuchter te constateren dat heidenen die Jezus volgden zonder de wetten van Mozes te houden de heilige Geest ontvangen hadden en als echte christenen leefden. Op basis van die feiten moest de theorie worden bijgesteld.

Theorie en praktijk in een voorgangersonpleiding

Theorie en praktijk horen bij elkaar. Theorie zonder praktijk is een gedachtenspelletje. Praktijk zonder theorie wordt een zwerftocht zonder landkaart. Vandaag is dit praktijk en morgen dat! Wie leeft van de praktijk, leeft bij de mode van de dag. Een theorie waarin ook de feiten van gisteren en eergisteren recht gedaan worden, helpt om evenwichtig met de feiten van de dag om te gaan. Praktijk zonder theorie is zoiets als een handleiding bij een gekochte wasmachine. Maar een gemeente is geen wasmachine! Een wasmachine is een product van menselijke techniek, die zijn werk doet volgens programma's die we zelf ontworpen hebben. De gemeente is een schepping Gods. Het is met de gemeente als met al Gods scheppingen en werk: je verbaast je eindeloos over wat zij is en hoe zij reageert. Uitgaande van het geloof in God en op basis van de ervaren feiten stel je een theorie op. Maar elke theorie is voorlopig. Want God is ongedacht rijk. De feiten dwingen je steeds de theorie bij te stellen. Zo is de praktijk een bron van theorie. En helpt de theorie om goed met de praktijk om te gaan.

Een voorgangersonpleiding hoort studenten kennis van de feiten - historische, psychologische, sociologische, etc. - bij te brengen. Ze heeft tot opdracht studenten inzicht te verschaffen in de theorieën die deze feiten pogen te verklaren. Ze moet hen leren om, in het vóóronderstelde geloof in God, soepel om te gaan met theorieën en deze te corrigeren in het licht van (nieuwe) feiten.

O.H. de Vries